

ชื่อวิทยานิพนธ์	: การศึกษาความเชื่อของประชาชนที่มีต่อประเพณีการบูชาพระธาตุสัจจะ อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย
ผู้วิจัย	: พระมหาประจวบ เตชธมโม (สุตน้อย)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

	: พระครูอมรธรรมานุสิฐ, พธ.บ. (พระพุทธศาสนา), ศน.ม. (พุทธศาสนศึกษา), Ph.D. (Buddhist Studies)
	: ผศ.ดร. จักรพรรณ วงศ์พรพวัน, พธ.บ.(ปรัชญา), M.A.(Phil.), M.A.(Buddhist Studies), Ph.D.(Phil.)
	: ดร.บรรพต แดไธสง, พธ.บ.(พระพุทธศาสนา), M.A.(Phil.), Ph.D.(Phil.)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๙

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ ได้แก่ ๑) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการสร้างพระสถูปเจดีย์ในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา ๒) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการสร้างพระธาตุสัจจะ และประเพณีการบูชาพระธาตุสัจจะของประชาชน อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย ๓) เพื่อศึกษาความเชื่อของประชาชนต่อการบูชา พระธาตุสัจจะ อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึกจากพระสงฆ์และฆราวาสผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๔ รูป/คน ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาสามารถสรุปได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ในมหาปริณิพพานสูตรได้กล่าวถึงพระพุทธดำรัสที่ตรัสเกี่ยวกับการสร้างสถูปและการบูชา กับพระอานนท์ว่า “พวกเขาพึงปฏิบัติต่อสรีระของพระตถาคต พระอรหันต์เหมือนอย่างที่เขาปฏิบัติต่อพระบรมศพพระเจ้าจักรพรรดิ พึงสร้างสถูปของตถาคตไว้ที่ทางสี่แพร่งเพื่อให้ประชาชนได้บูชาด้วยดอกไม้ ของหอม ด้วยเลื่อมใสในสถูปดังกล่าว จักเป็นไปเพื่อความเกื้อกูลเพื่อความสุขแก่ชนทั้งหลายตลอดกาล” พวกเจ้าศากยะชาวกบิลพัสดุ์ ก็ทรงสร้างพระสถูปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และทำการ ฉลองในกรุงกบิลพัสดุ์ การสักการบูชา และการเฉลิมฉลองต่อพระบรมสารีริกธาตุกลายเป็นประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของพุทธศาสนิกชน และมีการปฏิบัติต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับการสร้างพระธาตุสัจจะ ได้กล่าวไว้ว่าพระอรหันต์ทั้งห้าร้อย มีพระมหากษัตริย์เจ้า เป็นประธาน ได้ทรงอธิษฐานสร้างพระธาตุพนมขึ้นเมื่อสองพันกว่าปีมาแล้ว เพื่อให้เป็นเงาของพระพุทธศาสนาอันอยู่ภายนอก ส่วนพระพุทธศาสนาที่แท้จริง คือ พระสัทธรรม พระธาตุพนมได้หักโค่นลงเมื่อ วันที่ ๑๑ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ ดังนั้นคณะพุทธบริษัทมีนามปรากฏอยู่ท้ายหลักศิลาจารึก โดยมี พระภิกษุทองสุข สุขุมโม ได้เสียดังกล่าวอธิษฐานรวมพลังศรัทธากันปั้นเงาพระพุทธศาสนา คือ พระธาตุพนมจำลองขึ้น เป็นการต่อชะตาอายุโดยให้ชื่อใหม่ว่า “พระธาตุสัจจะลาดปู่” ขึ้นในวันที่ ๑๓ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ และมีประเพณีการบูชาพระธาตุสัจจะมาจนถึงปัจจุบัน

ผลการศึกษาความเชื่อของประชาชนต่อการบูชา พระธาตุสัจจะ อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับความเชื่อของประชาชน ต่อการบูชาพระธาตุสัจจะ มีความเชื่อในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ที่มีอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ดลบันดาลให้ผู้ศรัทธาแคล้วคลาดปลอดภัย และเป็นสิริมงคลแก่ตัวเอง พระบรมสารีริกธาตุ ที่ประดิษฐานภายในองค์พระธาตุสัจจะ มีความสำคัญ และเป็นศูนย์รวมจิตใจ ของประชาชนจังหวัดเลย มีหลักในการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่และความผูกพันกับพระพุทธศาสนาสามารถปฏิบัติตนให้บริสุทธิ์ทางกาย ทางวาจา และทางใจ

Thesis Title : A Study of the People's Belief on Tradition of Worshipping Phradhat Sacca in Tali District Loei Province

Researcher : Phramaha Prachuab Tejadhammo (Sudnoi)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phrakru Amondhammanushit, B.A.(Buddhism),M.A. (Buddhist Studies), Ph.D.(Buddhist Studies)

: Asst.Dr. Jakkrapan Wongpronpawan, M.A.(Phil.), M.A.(Buddhist Studies), Ph.D.(Phil.)

: Dr. Banpot Khathaisong, B.A. (Buddhism), M.A. (Phil.), Ph.D.(Phil.)

Date Graduation : 16 March 2016

ABSTRACT

There were 3 objectives for this thesis: (1) to study the history of Buddhist stupa building appeared in the Tipitaka and the Atthakatha; (2) to study the history on the construction of Phradhat Sajja in Tha Li district, Loei province and the tradition of worshipping the stupa; and (3) to study the people's beliefs in the worship. The study was a qualitative research design. The data were collected through a questionnaire, related documents, and in-depth interviews with 14 participants consisting of Buddhist monks and laymen. Content analysis was conducted and the findings were as follows.

It was found that, according to Mahaparinibbanasutta (the story of Lord Buddha's Nirvana), the Lord Buddha spoke with one of his attendants, venerable Ananda about the construction and the worship of a stupa that "They should treat the remains of mine and the Arahants' the same way they normally do with the royal remains of the King Chakrabhadi's. The stupa for my remains should be built at the intersection of four major roads for the people who have faith in the stupato do worship with flowers and scented materials. The purposes are for mutual support

and the people's forever happiness." The members of Sakyan clan and the people of Kapilavatthu town built a stupa for housing the Lord Buddha's remains and celebrated it in the town. The worship and the ceremony celebrating the remains have become a tradition and a heritage culture of the Buddhists till nowadays.

The study on the history of the construction of Phradhat Sajja revealed that for over 2000 years ago, 500 Arahants with the venerable Maha Kassapa as the president had prayed for the construction of Phradhat Phanom for physically representing Buddhism while the Saddharma or Buddha's doctrines was considered the real Buddhism. Phradhat Phanom was damaged on the 11th of August in 1975. As a result, the Buddhist followers whose names shown in the stone inscription and a Buddhist monk named Thongsook Sudhammohad prayed with strong faith to create a shadow of Buddhism, a model of Phradhat Phanom namely "Phradhat Sajja Lad Pu". Its purpose was to renew the Buddhist life. The model was built on the 13th of May 1976. Since then, the tradition of worshipping Phradhat Sajja has been followed till today.

Through the in-depth interview with people about the worship of Phradhat Sajja in Tha Li district, Loei province, it was found that those people believed in the supernatural power of the stupa in preventing them from all dangers and bringing them luck. The Buddha's relics placed inside the stupa had a role as the center of faith among Loei people and led them to live their life in the Buddhist way with moral practice physically, mentally, and orally.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความเมตตาอย่างยิ่งของอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ ได้แก่ พระมหากฤษณะ ตรุโณ ผศ.ดร. ประธานอำนวยการสอบ พระครูอมรรธรรมานุสิฐ (วธมโม), ดร.ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผศ.ดร.จักรพรรณ วงศ์พรพวิน, และ ดร.บรรพต แคไธสง คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาให้คำแนะนำตรวจแก้ข้อบกพร่อง ต่างๆ ให้สมบูรณ์ที่สุด โดยผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในความเมตตากรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ขออนุโมทนาและขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ผู้วิจัย ขอขอบคุณคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ ศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย ที่กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจสอบรูปแบบวิทยานิพนธ์ให้ถูกต้อง สมบูรณ์ตามรูปแบบของงานวิจัย ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ห้องสมุดวิทยาลัยสงฆ์เลย ที่ให้ความเอื้อเฟื้อ และอำนวยความสะดวกในการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล หนังสือ ตำรา วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ผู้วิจัย ขอขอบคุณและอนุโมทนา เจ้าของผลงานบทประพันธ์ ตำรา หนังสือ งานวิจัยและ เอกสารที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ใช้เป็นเอกสารในการอ้างอิง เพื่อศึกษาค้นคว้า รวบรวมและเรียบเรียงในการ เขียนวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณครูบาอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้วิจัย ขอกราบขอบคุณ พระเดชพระคุณพระราชาวิราภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดเลย พระไพโรจน์ธรรมาภรณ์ รองเจ้าคณะจังหวัด เลย พระสิริรัตนเมธี รองเจ้าคณะจังหวัดเลย พระครูอมรรธรรมาภริต ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอท่าลี่ พระครูประสิทธิวรญาณ เจ้าคณะอำเภอท่าลี่ พระครูปริยัติเจตยคุณ รองเจ้าคณะอำเภอท่าลี่ เจ้าอาวาสวัดลาดปู่ทรงธรรม และญาติโยมที่ให้ข้อมูลที่เป็ประโยชน์ต่องานวิจัย

ท้ายที่สุด ผู้วิจัย ขอขอบคุณ คณะครูโรงเรียนวัดลาดปู่ทรงธรรมวิทยา และญาติโยมชาว อำเภอท่าลี่ ที่ให้ความอุปถัมภ์ด้วยดีเสมอมา ที่มีส่วนและเป็นกำลังใจให้ผู้ทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลง ได้ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองตลอดถึงความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาสืบไป

เจริญพร/ขอบพระคุณ

พระมหาประจวบ เตชธมโม (สุคน้อย)

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญภาพ	ซ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๕
๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๖
๑.๕ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย	๑๓
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๑๔
บทที่ ๒ ประวัติการสร้างพระสถูปเจดีย์ในพระพุทธศาสนา	๑๕
๒.๑ ประวัติการบูชาพระสถูปในพระไตรปิฎก	๑๕
๒.๒ ประวัติความเป็นมาของพระสถูปในพระอรรถกถา	๑๗
๒.๓ ประวัติความเป็นมาของพระสถูปในอินเดีย	๒๓
๒.๓.๑ การสร้างพระสถูปเจดีย์ในประเทศอินเดีย	๒๓
๒.๓.๒ การสร้างพระสถูปสมัยหลังพุทธกาล	๒๘
๒.๔ ประวัติความเป็นมาของพระสถูปในศรีลังกา	๓๑
๒.๕ ประวัติความเป็นมาของพระสถูปในประเทศไทย	๓๒
สรุป	
บทที่ ๓ ประวัติความเป็นมาของพระธาตุสี่จระและประเพณีการบูชาพระธาตุสี่จระ	๓๘
๓.๑ ความสัมพันธ์ระหว่างพระธาตุพนมและพระธาตุสี่จระ	๓๘
๓.๒ ประวัติการสร้างพระธาตุสี่จระ	๔๑
๓.๓ ประเพณีเกี่ยวกับการบูชาพระธาตุสี่จระ	๖๐

๓.๔ ความสำคัญของพระธาตุสัจจะ	๖๓
สรุป	
บทที่ ๔ ความเชื่อและการบูชาพระธาตุสัจจะของประชาชน อำเภอนาทวี	๖๗
๔.๑ ความเชื่อการบูชาพระธาตุสัจจะที่มีต่อประชาชนอำเภอนาทวี	๖๗
๔.๑.๑ ความเชื่อในด้านหลักธรรมในการดำเนินชีวิต	๖๘
๔.๑.๒ ความเชื่อในด้านวัตถุและวัฒนธรรม	๗๐
๔.๒ พิธีกรรมการบูชาพระธาตุสัจจะของประชาชน อำเภอนาทวี	๗๒
๔.๒.๑ พิธีกรรมบูชาด้วยการบวงสรวง	๗๓
๔.๒.๒ พิธีกรรมบูชาด้วยการการบวงสรวงและการแก้บน	๗๗
๔.๒.๓ พิธีกรรมบูชาด้วยการเวียนเทียน	๗๙
๔.๓.๔ พิธีกรรมบูชาด้วยการสวดเสริมดวง	๘๒
สรุป	
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	๘๕
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๘๗
บรรณานุกรม	๘๗
ภาคผนวก	๙๓
ก. ภาพประกอบกิจกรรมและผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูล	๙๔
ข. คำกล่าวบูชาพระธาตุสัจจะ	๑๐๕
ค. หนังสือขอความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์	๑๐๗
ง. แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล	๑๒๑
ประวัติผู้วิจัย	๑๒๖

สารบัญรูปภาพ

ภาพที่	หน้า
๑) พระธาตุสัจจะองค์ปัจจุบัน.	๙๕
๒) สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก	๙๕
๓) พระลิขิตของสมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก	๙๖
๔) หลักศิลาจารึกพระธาตุสัจจะ (วัดลาดปู่ทรงธรรม) ด้านที่ ๑.	๙๖
๕) หลักศิลาจารึกพระธาตุสัจจะ (วัดลาดปู่ทรงธรรม) ด้านที่ ๒.	๙๗
๖) หลักศิลาจารึกพระธาตุสัจจะ (วัดลาดปู่ทรงธรรม) ด้านที่ ๓.	๙๗
๗) หลักศิลาจารึกพระธาตุสัจจะ (วัดลาดปู่ทรงธรรม) ด้านที่ ๔.	๙๘
๘) สัมภาษณ์ พระราชวิราภรณ์ เจ้าคณะจังหวัดเลย, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๘.	๙๘
๙) สัมภาษณ์ พระไพโรจน์ธรรมาภรณ์ รองเจ้าคณะจังหวัดเลย, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๘.	๙๙
๑๐) สัมภาษณ์ พระสิริรัตนเมธี รองเจ้าคณะจังหวัดเลย, ๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๘.	๙๙
๑๑) สัมภาษณ์ พระครูอมรรตธรรมาภรณ์ ที่ปรึกษาเจ้าคณะอำเภอท่ง, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘.	๑๐๐
๑๒) สัมภาษณ์ พระครูประสิทธิ์วิธาน เจ้าคณะอำเภอท่ง, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘.	๑๐๐
๑๓) สัมภาษณ์ พระครูปริยัติเจตียคุณ รองเจ้าคณะอำเภอท่ง, ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘.	๑๐๑
๑๔) สัมภาษณ์ นายสนธิ ศิริวงศ์ ประธานสภาเทศบาลตำบลท่ง, วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๘.	๑๐๑
๑๕) สัมภาษณ์ นายสุรชน เนรมิตพานิชย์ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลท่ง, วันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๘.	๑๐๒
๑๖) สัมภาษณ์ นายถวิล คนฉลาด อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนท่าลี่วิทยา, วันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๘.	๑๐๒
๑๗) สัมภาษณ์ นายสถิต วงษ์ลา รองนายกเทศบาลตำบลท่ง, วันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๘.	๑๐๓
๑๘) สัมภาษณ์ นายโสภณ อุ่นวงศ์ รองนายกเทศบาลตำบลท่ง, วันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๕๘.	๑๐๓
๑๙) สัมภาษณ์ พ่อถิ่น แสงโสภา ประธานกรรมการการสร้างพระธาตุสัจจะ, วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๘.	๑๐๔
๒๐) สัมภาษณ์ แม่เพ็ญศรี มากบุญสวัสดิ์ ข้าราชการบำนาญ, วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๘.	๑๐๔

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑.คำย่อชื่อพระไตรปิฎก

ในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้วิจัยได้อ้างอิงข้อมูล จากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ โดยใช้อักษรย่อแทนชื่อเต็มคัมภีร์ตามระบบการอิง เล่ม/ข้อ/หน้า ตัวอย่าง ที.ม.(ไทย) ๑๐/๒๐๕/๑๒๕. หมายถึง ทีฆนิกาย มหาวรรคพระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๐ ข้อ ๒๐๕ หน้าที่ ๑๒๕ เป็นต้น

พระสุตตันตปิฎก

ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ขุ. ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.วิ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททนิกาย	วิมานวัตถุ	(ภาษาไทย)
ขุ.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททนิกาย	มหานิทเทส	(ภาษาไทย)
ขุ.อป. (บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททนิกาย	อปทานปาฬิ	(ภาษาไทย)
ขุ.อป. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททนิกาย	อปทาน	(ภาษาไทย)

๒.คำย่อชื่อในอรรถกถา

อรรถกถา อ้างอิงอรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รูปแบบการอ้างอิงจะขึ้นต้นด้วยอักษรย่อ ชื่อคัมภีร์แล้วตามด้วย เล่ม/ข้อ/หน้า ตัวอย่าง ขุ.เถร.อ.(ไทย) ๓๒/๒๓๒. หมายถึง ขุททกนิกาย ปรมัตถโชติกา เถรคาถาอรรถกถา เล่มที่ ๓๒ หน้าที่ ๑๒๙ เป็นต้น

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

ขุ. เถร.อ. (ไทย)	=	ขุททกนิกาย	ปรมัตถโชติกา	เถรคาถาอรรถกถา	(ภาษาไทย)
------------------	---	------------	--------------	----------------	-----------